

Barátságos gesztusok: viszonzválasz Lovász Ádámnak¹

Nehéz helyzetbe hozott Lovász Ádám „A szerző válasza” című írásával. Bár alapvetően megtisztelő, hogy a szerző válaszra méltatta recenziómat – kiváltképp ilyen hosszúságban –, mégis úgy érzem, hogy igyekezetét az egy évvel ezelőtt felvetett problémáim (Dombrovski 2019a) megválaszolására nem koronázta siker. Hovatovább írásának bizonyos stilisztikai regiszterei és tartalmi megfontolásai olyan vitatérbe kényszerítenek, amelyben érveknek és racionális megfontolásoknak kevés hely marad: az általam favorizált tárgyilagos hangnemet nehéz olyankor megtartani, amikor nemcsak a recenziómat, hanem saját magamat is meg kell védenem olyan vádakkal szemben, amelyekre úgy gondolom, hogy nem szolgáltatam alapot. Ezért kénytelen vagyok szövegének olyan passzusaira is utalni, amelyekben Lovász (132)² „a másik fél morális diszkreditálására vállalkozik”.

Viszonzválaszomban néhány sarkalatos pontra szorítkozom. Kétségtelen, hogy magam is elkövettem néhány sajnálatos hibát recenzióm megírásakor, így ezek beismerésével kezdem, ám emellett is szeretném hangsúlyozni, hogy a főbb pontokat illetően továbbra is egyetértek egy évvel ezelőtti írásommal. Ezt követően megvizsgálom a köztünk húzódó nézeteltérések lehetséges hátterét, amely segítséget nyújthat a valódi ütközéspontok felismeréséhez. A befejezésben pedig Lovász manipulatív retorikai technikáját veszem szemügyre: mulasztásaim ugyanis – amelyeknek semmilyen személyes éle nem volt – lehetőséget teremtettek számára arra, hogy magát szimpátiát ébresztő, látszólag védekező pozícióba helyezhesse, kettőnk vitáját pedig a „kirekesztés *versus* tolerancia” keretbe ágyazza.

¹ Viszonzválaszom megírása során számos eltérő irányzatot képviselő filozófussal konzultáltam, kértem tőlük szakmai tanácsot. Megnevezni senkit nem szeretnék, mert ebben a kontextusban a névsor könnyen lenne félreérthető – mint a mellettem álló „támogatók” listája –, ám ettől függetlenül itt is szeretném megköszönni mindenkinek a segítségét, aki olvasta a kéziratot és arról valamilyen álláspontot fogalmazott meg, visszajelzéseik ugyanis rendkívül értékesek voltak számomra.

² Itt és a továbbiakban Lovász Ádám válaszcikkére a főszövegben, az oldalszám megadásával hivatkozom.

I.

Lovász válaszában visszatérő motívum, hogy nem ő kezdeményezte a vitát (133; 144). A szerző talán azt kívánja sugallni, hogy a legitimációs vita valamilyen kerülendő vagy eredendően negatív esemény. Ezzel szemben én azt gondolom, hogy az ilyen jellegű metafizikai „határmunkálatok” alapvetően hasznára válnak a filozófiának, és számos új belátást eredményezhetnek: az álfilozófiai vádaknak nagy hagyománya van, meglátásom szerint a filozófiatörténet legizgalmasabb epizódjai is éppen ezekhez köthetők. Ennek fényében le kell szögezmem, hogy a recenziómat, az abban pedzegetett vádat továbbra sem tartom szakmailag vagy akár etikailag problémásnak, megírását egyáltalán nem bántam meg. Van azonban néhány részletkérdés, amivel kapcsolatban ma már másként gondolkodom.

Elismerem, hogy írásom címe – „Az új imposztor” – nem szerencsés, e téren célszerűbb lett volna másként döntenie. Nem Lovász megsértése volt a célom, ám az köztudott, hogy egy „hatásvadász” címmel sokkal több embert lehet elérni – sajnos olyannyira túllöttem a célon, hogy az már hátrányosan befolyásolta az egész vállalkozás megítélését és helytelenül pozícionálta a szöveget a vitatérben. Igyekeztem mindvégig tartózkodni attól, hogy *Az érzet deterritorializációját* álfilozófiának minősítsem, mert bár bizonyos jelek meglátásom szerint erre utalnak, analitikus filozófusként nem érzem magam kellően kompetensnek a kérdés eldöntéséhez – záró soraimat³ ezért is intéztem inkább az átfogóan kontinentálisnak nevezhető közösség felé. Emellett erősen törekedtem arra is, hogy a vita *nehogy* Lovász *személyére* terelődjön, vagy általában vett tevékenységére; a címadás sajnos ez irányú igyekezeteim tette semmissé. Említésre méltó ezen felül az a körülmény, hogy a recenziót a *Qubit* internetes folyóirat is közölte, melynek révén a vita olyan közegben is megjelent, ahol a megfelelő kontextuális- és háttérismeretek hiányában maga a cím – vagy a cikket felvezető *lead* – fokozott szereppel bír, a legtöbb olvasó ugyanis csak ezt fogja megjegyezni. Utólag úgy gondolom, hogy meggondolatlanság volt részemről beleegyezni abba, hogy a *Qubit* utánközölje az írásomat; azt pedig sajnálatosnak tartom, hogy a szerkesztők nem járultak hozzá Lovász válaszához közléséhez, elvéve a szerzőtől az esélyt arra, hogy abban a médianyilvánosságban is megvédhesse magát, ahol a recenzióm a hatását kifejtette.

Emellett Lovász jogosan kifogásolta, hogy recenzióm „elementáris szinten sem tesz eleget a kontextualizálás igényének” (136). Valóban érdemes lett volna alaposabban utánajárnom annak, hogy Lovász milyen hagyományt

³ „Nem állítom azt, hogy [...] *Az érzet deterritorializációja* álfilozófiai munka lenne. Azt azonban fontosnak tartom, hogy – különös tekintettel a kontinentális közösségre – felülvizsgálják a művet, az ugyanis mélyreható elemzés után is gyanúsak tűnik. Ha pedig nem felel meg a kontinentális filozófia sztenderdjeinek, tegyék azt diszkusszió tárgyává és jelentsék ki egyértelműen – a következmények ugyanis az egész szakmát érintik” (Dombrovski 2019a. 260).

szándékozik követni, és műve milyen kontextusba ágyazódik. Ennek hiányában a szerzőt nem kellő megalapozottsággal vádoltam azzal, hogy „megközelítésmódjában, stílusában és a téma feldolgozásában teljesen egyedi alkotás” (Dombrovski 2019a. 249). Ez a mulasztás lehetőséget teremtett arra, hogy *Az érzet deterritorializációját* mint a filozófiai hagyománytól izolált anomáliát reprezentáljam, ami legitimációs kérdéseket vethet fel. A szerző válaszában II. szakaszában igyekszik tisztázni magát e vád alól, megemlítve nemcsak azokat, akik hatással voltak rá, de azt is, hogy munkája melyik nemzetközi és hazai irányzatba pozicionálható.

Ugyanakkor, előre is elnézést kérve ez irányú tájékozatlanságomért, nem világos számomra, hogy Lovász válaszában vajon miért a bevett rizomatikus írástechnikát jelöli meg általa követett módszerként, mikor a könyvében erről szó sem esik, ott ugyanis még operátorszeletelésről és buborékoszlop-megközelítésről ír, amelyek legjobb tudomásom szerint teljesen unortodox filozófiai módszerek. Ez a feszültség pedig a könyv és a válasz tartalma között egy – Lovász számára kellemetlen – dilemmához vezethet: vagy arról van szó, hogy a könyvében csúsztat és már létező metódusokat tüntet fel „átímkézés” után teljesen újnak, vagy pedig a válaszában tisztességtelen módon az általa kitalált különleges módszereket a már valójában létező, Derrida által alkotott módszerekhez sorolja. A hagyományban járatlan kutatóként fenntartom a lehetőségét annak is, hogy valamit nem értettem meg, mindenesetre Lovász nem nyújtott kapaszkodót az ügy eldöntéséhez. Ezért úgy gondolom, hogy a szerző válaszában II. szakaszában, bár törekedett arra, hogy tisztázza magát bizonyos kérdésekben, amelyeket a recenzióban problematizáltam, mégsem sikerült valamennyi kétséget eloszlatnia.

II.

Lovász válaszában vannak bizonyos szöveghelyek, amelyek kettőnk vitájában betöltött szerepével kapcsolatban tanácstalan vagyok. Ezekben a részekben Lovász olyan álláspontok mellett vagy ellen érvel, amelyekért én semmiféle elköteleződést nem vállaltam, ezért a diszkusszióban irrelevánsnak tűnnek – győztes viták látszatát keltve legfeljebb retorikai szerepük lehet. Ilyenek például a humorról, a pop- és magaskultúráról vagy a moralizálásról szóló terjedelmes szakaszok, amelyek a válasz olvasóiban a következő téves meggyőződések kialakítására alkalmasak: (i) azt gondolom, hogy a filozófiában nincsen helye a humornak; (ii) azt gondolom, hogy a popkultúra és a magaskultúra között értékalapú különbséget lehet tenni; (iii) recenziómban – és a Tőzsér János (2018) könyvéről írt könyvkritikámban (Dombrovski 2019b) is – moralizáltam. E három pont egyike sem igaz, mégis, az utóbbit érdemes közelebbről megvizsgálni, mert fontos tanulságokkal szolgálhat a köztünk lévő vita háttéréről.

Lovász már írása elején leszögezi, hogy „visszatetsző az a fajta beszédhelyzet, ami a másik fél morális diszkreditálására vállalkozik. Igencsak problematikus, amikor a tudományos kérdéseket átmoralizálják” (132). Mindezzel természetesen nem is vitatkozom, pusztán azzal, hogy a recenzióm – beleértve az általa említett Tőzsér János „ellenében” írt könyvkritikám – moralizáló lenne.

Lovász nem definiálja, de még csak körül sem írja azt, hogy pontosan mit ért a „moralizálás” kifejezésen, így csak arra tudok támaszkodni, hogy a hétköznapiak során mit szoktunk érteni rajta. A moralizálás leggyakrabban valamilyen erkölcsi következményről szóló kéretlen diskurzus, esetleg valamilyen markáns morális értékítélet megfogalmazása egy személyről vagy egy cselekedetről. A kifejezés alapvetően pejoratív: moralizálni minden valószínűség szerint rossz dolog. Lovász szerint pedig ebben vétkes vagyok, mert érveléstechnikám „visszatérő mozzanata a morális következményekre való apelláció” (uo.). Ám hiába olvastam el ismét mind *Az új imposztort*, mind a *Qubiton* megjelent recenziót Tőzsér János könyvéről (Dombrovski 2019b), nemhogy visszatérően, de egyetlen alkalommal sem találtam bennük erkölcsi értékítéletet.

Könnyen lehet, hogy Lovász nem a fentebb meghatározott értelemben használja a „moralizálás” kifejezést. Egy másik lehetséges értelmezés szerint a szerző azt kifogásolta, hogy egy deskriptív, teoretikus vizsgálódás végén normatív konklúziókat vonok le. A Tőzsér-recenzió kapcsán például arra a következtetésre jutottam, hogy ha valaki elkötelezett híve egy negatív metafizikai vállalkozásnak,⁴ akkor számára a következetes eljárás az intézményes filozófia felszámolására való törekvés. Ezt továbbra is így gondolom, ugyanakkor nem látom, hogy a gondolatmenet – amellet, hogy vállaltan elméleti elköteleződéseink gyakorlati következményeire hívja fel a figyelmet – mely pontokon moralizál. A negatív metafizikai vállalkozásokat nem azért célszerű feladnunk, mert azok etikátlannak, hanem azért, mert inkonzisztens gyakorlatok következnek belőle.

Hasonló módon gyakorlati következményekre hívtam fel a figyelmet a recenzióm V. szakaszában. Ezt megelőzően az I. szakaszban arra a megállapításra jutottam, hogy nem sikerült értelmeznem Lovász könyvét, a II. szakaszban kerestem ennek okait, a III. szakaszban különbséget tettem valódi filozófia és álfilozófia között, majd a IV. szakaszban megpróbáltam megállapítani, hogy általánosságban mi lehet a szükséges feltétele annak, hogy egy filozófiai munkát valódinak tekinthessünk: a szabályok előzetes lefektetése és azok követése. Lovász semmilyen korábban megállapított, de még az általa lefektetett szabályokat sem követte, így merülhetett fel annak a gyanúja, hogy álfilozófiát művelhet. Recenzióm utolsó, V. részében arra hívtam fel a figyelmet, hogy amennyiben komolyan úgy gondoljuk, hogy létezik különbség valódi és álfilozófia között, úgy utóbbi terjedésének gátat kell szabnunk, „hiszen az álszakértők mindenkitől

⁴ Azaz egy olyan vállalkozásnak, „amelynek fő célja az, hogy érvekkel támadja meg a filozófia egy bizonyos részének vagy az egészének a legitimitását” (Dombrovski 2021. 401).

erőforrásokat vonnak el” (260). E sorokban sem moralizálok, hanem a nagyon is létező gyakorlati következményekre hívom fel a figyelmet.

Lovász szavaiból úgy tűnik, hogy az elméleti elköteleződéseinkből eredő gyakorlati következményekkel való számvetés az, ami számára visszatetsző, vagy legalábbis azt gondolja, hogy „könnyen olvasható üres, retorikai célú moralizálásként” (132). Ebből következően pedig a (meta)filozófia értékét és céljait tekintve gyökeresen másként vélekedünk: Lovással szemben én azt gondolom, hogy épp a gyakorlati következmények szem előtt tartása adja a filozófia valódi értékét, ami miatt – szemben az öncélú gondolkodással – fontos, téttel rendelkező tevékenységnek tartjuk.

Lovász – Robert Nozick észrevételeire alapozva – az eszköz használatának bírálatán kívül tárgyszintű válasszal is szolgál „moralizáló” meglátásaimra:

„Az élet nem egy nullaösszegű játszma, ahol a képességbeli különbségek az egyik oldalon másoktól elvonnának lehetőségeket” (Nozick 2013. 211). Valakinek a szakmai érvényesülése nem jelent elháríthatatlan akadályt mások boldogulása előtt. Másképpen mondva, elférünk egymás mellett. (Lovász 2020. 136.)

Nozick idézetével eltérő kontextusban talán egyetértenék, ám az általam felvetett problémára e sorok egyszerűen nem alkalmazhatóak. Természetesen *az életben* nem tekinthetjük konstansnak az erőforrásokat, a társadalom egészének viszonylatában a Lovász által sugallt háborítatlan egymás mellett élés talán megvalósulhat. Ám az egyes szervezeteken belül – a *versenyszférában* erősebben, de az állami fenntartású intézményekben szintén – előre adott, rugalmatlan költségvetés van, meghatározott számú betölthető pozícióval. Emiatt nem gondolom azt, hogy valóban olyan felhőtlenül elférnénk egymás mellett, mint azt a szerző állítja. Hovatovább az akadémiai álláshelyek limitált száma és a jelentkezők relatíve nagy mennyisége miatt igen erős versenyhelyzet alakult ki, melynek következményeként saját szememmel láthatom generációm legkiválóbb gondolkodóit lemorzsolódni. Már csak az ő szempontjukból is némileg érzéketlen és szemellenzős magatartás ezekről a tényekről nem tudomást venni. Ugyan Lovász egy lábjegyzetben sietve hozzáteszi, hogy „van mit javítani a pénzügyi és publikációs lehetőségek tekintetében” (136), ám ez a főszövegben szereplő válasz tükrében inkább tűnik mentegetőzésnek, mintsem az általam boncolgatott probléma tényleges figyelembevételének.

Lovász és én természetesen távoli versenytársak vagyunk: egészen más területen mozgunk, kettőnk szakterülete és megközelítési módszerei nehezen vehetők össze egymással. Mégis, az akadémiai szférában vannak bizonyos kritériumok, amelyek mentén az egyes kutatók tudományos teljesítményei mérhetők, bizonyos tekintetben függetlenül attól, hogy melyik tudományterületen helyezkednek el. Korábban is számos kritika érte már a bevettnek számító tudomány-metriai mutatókat, amelyek főként a publikációs tevékenységre helyeznek erős

fókusz, és végső soron döntő szerepük van álláshelyek és pályázati pénzek elosztásakor. Annak ellenére, hogy szinte minden szereplő szuboptimálisnak tartja ezeket a szempontokat, jobbat idáig nem sikerült alkotni, így a szakmai előrehaladás tekintetében mind a mai napig ezek a döntőek.

Kendőzetlenül fogalmazva a probléma az, hogy még ha eltérő területen is mozgunk, az említett tudománymetriai mutatók mentén ugyanazokkal a szempontokkal értékeli mindannyiunk teljesítményét. A publikációs sztenderdek viszont egészen különbözőek: miközben egyes részterületeken rendkívül szigorú szabályai vannak annak, hogy milyen kéziratokat közölnek a folyóiratok, máshol lazább elbírálási kritériumokkal dolgoznak, aminek következtében szinte bármit elfogadnak.⁵ Ehhez hozzáadódik az is, hogy a filozófusközösség tagjai is megosztottak abban a kérdésben, hogy egyáltalán mi számít komoly lapnak, amelyben a publikálás valódi tudományos teljesítmény, és mi az, amit inkább érdemes kerülni, mert bármit megjelentetnek.

A magam részéről úgy gondolom, hogy a vita hátterében ez a feszültség kétségkívül jelen van, Lovász publikációs tevékenysége ugyanis oly mértékben extenzív, hogy csak 2020-ban több mint húsz írása látott napvilágot. Vannak filozófusok, akiknek teljes életműve kevesebb tételt számlál ennél. Az ebből eredő problémát viszont nagyon nehéz egyáltalán szóba hozni, hiszen rendkívül vékony a jég, és még csak véletlenül sem kívánok moralizálni – bármit értsünk is ezen –, személyeskedni, vagy annak benyomását kelteni, hogy saját teljesítménnyel számot vetve egyszerűen csak savanyú a szőlő. Mindenesetre érdemes szem előtt tartanunk, hogy egy tudományos tanulmány megírása a legjobb esetben is több hónapos kutatómunkát kíván: a kéziratot célszerű egy ideig „kerिंगetni” kollégák között visszajelzések reményében, majd várni kell a független bírálatok eredményére, aminek a végén sok esetben át kell dolgozni a szöveget, majd ezt követően az elfogadott végleges kézirat valamikor egy éven belül megjelentik. Életszerű-e ezek fényében, hogy egy doktorandusz-hallgató több mint száz referált, rendesen szerkesztett tanulmányt jegyezzen? Nem tűnik annak: Lovász szakmai önéletrajzát böngészve több olyan publikációt is találhatunk, amelyek megkérdőjelezhető szakmai sztenderdekhez igazodó helyeken jelentek meg.⁶ Természetesen mindenki oda küldi be a kézirateit, ahova jónak látja, így önmagában a publikálás tényével kapcsolatban nem is emelhető semmilyen

⁵ Itt nem arra az analitikus *versus* kontinentális filozófiai vitákban előforduló metafilozófiai szempontokra gondolok, hogy könnyebb vagy nehezebb-e szakmai sztenderdeket megállapítani az egyes hagyományokban, hanem olyan faktuális kérdésekre, hogy az adott folyóirat vagy kiadó szerkesztősége él-e a kettős anonim referálás eszközével, a kéziratok elfogadásához/ elutasításához szakmai vagy piaci szempontokat vesznek-e figyelembe, vagy támaszkodnak-e szakmai lektorra a szerkesztési folyamat során.

⁶ Például az ún. *predatory* folyóiratként számontartott *Journal of Humanities and Cultural Studies R&D* (Beall 2021); a vitatott státuszú *Cambridge Scholars Publishing* kiadó (uo.; Kaye 2017); vagy a megjelentetés feltételeivel kapcsolatban nem transzparens *Keep It Dirty* (2021) nevű lap.

kifogás, ám a cikkek „tudományos” besorolása az MTMT oldalán már olyan minősítés, amivel legalábbis nem ért egyet mindenki. Ez nem jelenti azt, hogy a szóban forgó írások ne lehetnének kiváló munkák – ezek minőségét nem vagyok képes kompetens módon megítélni –, ám a tudományosságnak vannak, vagy legalábbis *kellene hogy legyenek* bizonyos mindenkre érvényes formai követelményei. A Lovász által szorgalmazott határátlépések nem minden esetben kívánatosak: a tudomány és nem-tudomány elhatárolása nemcsak a filozófusok vagy a tudományos közösség, hanem az egész emberiség érdeke. Elviekben ebben az elhatárolásban nyújtának segítséget a *gatekeeper* szerepet betöltő kiadók vagy folyóiratok szerkesztői, akik a már említett hozzáadott értékekkel – mint a kettős anonim referáltatás – a tudományosság minimális kritériumait állítják fel. A *predatory* folyóiratok és homályos szerkesztési elveket követő kiadók ezt a funkciót nem képesek betölteni, mert nem alkalmazzák e módszereket, így legfeljebb a professzionalizmus látszatában különböznek egy a szerző által internetre feltöltött kéziratától.

A recenzióban igyekeztem figyelmen kívül hagyni ezeket a tényeket, hiszen szigorúan véve nem a műhöz kapcsolódó, sokkal inkább a szerző általában vett tevékenységére vonatkozó meglátásokról van szó. Utólag már úgy látom, hogy ezek olyan kontextuális körülmények, amelyek nélkül kettőnk vitáját nem lehet a maga teljességében megérteni. Lovász nem azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy megírt egy – meglátásom szerint – rosszul sikerült könyvet, hanem azzal, hogy doktoranduszként már a harmadik monográfiájáról volt szó. Az azóta eltelt időben Lovász szerzőtársaival további négy monográfiát publikált. Bárki, aki ilyen ütemben jelentet meg könyveket, számíthat arra, hogy a közösség egyes tagjai előbb-utóbb erősödő szkepszissel figyelik majd a tevékenységét. Az *új imposztor* ennek a jelenségnek volt egy dokumentuma.

III.

Lovász azzal a felütéssel kezdte válaszát, hogy recenziómat nem olvasta örömmel, meglátása szerint ugyanis abban morálisan diszkreditálni szándékoztam őt. Ezt a vádat reményeim szerint az előző szakaszban megválaszoltam. A kérdés az, hogy vajon Lovász miként számol el saját, etikailag aggályos kirekesztési stratégiájával.

Szövegének első olvasása nyomán olyan érzésem támadt, hogy a felszíni, helyenként éles hangvételű sorok között a szerző erősebb vádat is sugalmaz velem szemben, így közelebbről is megvizsgáltam a cikket. Gyanúm beigazolódott: Lovász expliciten azt állítja, hogy kettőnk vitája „nem az analitikus és kontinentális filozófiai iskolák stílári vagy módszertani különbségéről” (144) szól – eddig a pontig egyet is értek vele –, hanem sokkal inkább „a zárt és a nyitott gondolkodás közötti distinkció mentén” (uo.) lelhető fel a törésvonal. Ennek ellenére

implicit módon egészen más szakadékokat sugalmaz, kettőnk vitáját ugyanis a politikai baloldal és szélsőjobboldal értékei mentén polarizálja, annak érdekében, hogy álláspontomat hiteltelenítse, illetve hogy az olvasóban a szerző iránt simpatíát, velem szemben pedig ellenszenvet ébresszen. Lovász szövegét olvasva a gyanútlan olvasónak könnyen támadhat olyan benyomása, hogy én mint „önjelölt határvadász” (uo.) elnyomó szélsőségesként fenyegetést jelentek a Lovász által képviselt toleráns, befogadó, színes és nyitott filozófiára.

Lovász bújtatott vádja leginkább úgy érhető tetten, ha megvizsgáljuk, melyek azok a kifejezések, amelyeket saját filozófiai meggyőződéséhez társít, valamint melyek azok, amelyeket a – gyakran tévesen – hozzám kapcsolt álláspontokhoz. Azokban a szövegekben, amelyekben Lovász a saját nézeteit adja elő, a következő ideológiailag töltött kifejezéseket találhatjuk: „közösségteremtő”, „szolidaritásképző”, „megengedőbb”, „nyitottabb”, „pluralizmus”, „a létezők egyenlő méltóságának tisztelete”, „transzdiszciplináris feminista”, „transzszexuális filozófus”, „a gondolkodás megnyitására vállalkozik”, „interdiszciplinaritás és nyitottság”, „nevetés”, „örömet okoztam”, „a nyitott kultúra ideálja”, „könynyedség”, „humor”, „meghaladhatjuk [...] a kitüntetett hatalmi pozíciókat”, „nomád gondolkodás”, „nincsen monopóliuma”, „kirekesztés helyett áteresztés”. Vessük össze ezeket a kifejezéseket a hozzám vagy nekem tulajdonított álláspontokhoz társított szavakkal vagy szókapcsolatokkal: „morális pánikkeltés”, „kirekesztési módszerek”, „intolerancia”, „diszkreditálás”, „önkannibalizálás”, „objektivizáló”, „a hatalom önpozicionálása”, „társadalmi elnyomás”, „rasszizmus”, „szexizmus”, „kulturális imperializmus”, „magába foglalja a hierarchiát”, „erkölcsileg vállalhatatlan”, „maszkulin”, „szcientista”, „a moralizálás szelleme”, „hallgatólagos előítélet”, „bináris gondolkodás”, „egymás diszkreditálására vállalkozó magatartás”, „kerítések”, „kolonializmus”.

Mindenekelőtt szeretnék elhatárolódni a fenti implikációktól és leszögezni azt, hogy a tolerancia, inkluzivitás, nyitottság és egyenlőség értékrendem alapvető elemeit képezi. Azt gondolom, hogy Lovász szövege alkalmas arra, hogy az olvasóban ezzel ellentétes benyomást keltsen rólam, amellyel végső soron saját közösségbeli megítélésem rontja, ezzel pedig konkrét szakmai károkat okoz nekem. Lovász engem azzal vádolt, hogy megpróbáltam a munkáját kirekeszteni a komolyan vehető filozófiai művek sorából; célom ezzel szemben pusztán egy diskurzus kezdeményezése volt *Az érzet deterritorializációja* státuszáról, végső soron pedig a filozófia hatáiról. Ehhez képest ő nem a munkámat, hanem személyemet vette támadásba, de azt sem expliciten, hanem manipulatív érveléstechnika alkalmazásával, nem racionális megfontolásokra, hanem érzelmi befolyásolásra támaszkodva. Meglátásom szerint kettőnk írása közül Lovászé az, amelyet inkább diszkreditálási kísérletként lehetne jellemezni, amelynek során állítólagos világnézeti ellentéteket igyekezett kiaknázni, elterelve a diskurzust egy nemkívánatos irányba. Nem rejtem véka alá: viszonzválaszom II. szakaszában én sem szorítkoztam kizárólag Lovász gondolataira vagy szövegeire, hiszen

általában vett filozófiai tevékenységét is tematizáltam. Ezt azonban transzparenssé tettem, mellőzve az érzelmi befolyásolást, kizárólag olyan körülményekre szorítkozva, amelyeket lényegesnek tartok, és legfőképp, amelyeknek megítélásom szerint további értékes tudományszociológiai, filozófiai importja lehet. Hogy ezek teremnek-e gyümölcsöt – például megtudunk-e valamit a filozófia természetéről, a különböző hagyományokban dolgozók munkamódszereiről; vagy mutat-e általánosabb ellentétet, hogy a *Magyar Filozófiai Szemle* hasábjait két doktorandusz indokolatlanul komolyan vett párbaja tölti be; vagy mit mond e vita az ELTE Filozófiatudományi Doktori Iskolában uralkodó miliőről –, vagy csak további, terméketlen diskurzus várható, az nem csak tőlem függ, így ezt a kérdést egyelőre nem tudom megválaszolni. Bízom ugyanakkor abban, hogy viszonzással pozitív irányba tettem egy lépést.

IRODALOM

- Beall, Jeffrey 2021. *Beall's List of Potential Predatory Journals and Publishers*. <https://beallist.net> (Utolsó letöltés: 2021.07.16.)
- Dombrovski Áron 2019a. Az új imposztor. *Magyar Filozófiai Szemle*. 63/3. 249–260.
- Dombrovski Áron 2019b. Érvelhetünk-e filozófusként amellet, hogy a filozófia haszontalan? *Qubit*. <https://qubit.hu/2019/02/10/szellel-szemben-ervelhetunk-e-filozofuskent-amellet-hogy-a-filozofia-haszontalan> (Utolsó letöltés: 2021.07.16.)
- Dombrovski Áron 2021. A metafilozófiától a tudománypolitikáig. In Bernáth László – Kocsis László (szerk.) *Az igazság pillanatai? Metafilozófiai válaszok a skeptikus kihívásra*. Budapest, Kalligram. 401–417.
- Kaye, David H. 2017. Cambridge Scholars Publishing. *Flaky Academic Journals*. <http://flaky.blogspot.com/2017/09/cambridge-scholars-publishing.html> (Utolsó letöltés: 2021.07.16.)
- Keep it Dirty 2021. <http://keepitdirty.org> (Utolsó letöltés: 2021.07.16.)
- Lovász Ádám 2020. A szerző válasza. *Magyar Filozófiai Szemle*. 64/2. 132–146.
- Nozick, Robert 2013. *Anarchy, State, and Utopia*. New York, Basic Books.
- Tőzsér János 2018. *Az igazság pillanatai*. Budapest, Kalligram.

